

До спеціалізованої вченої ради Д 26.062.16
у Національному авіаційному університеті
03058, Україна, м. Київ, просп. Любомира
Гузара, 1

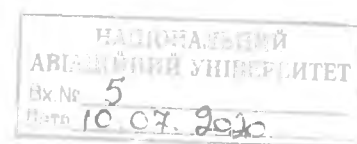
ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію Львової Єлизавети Олегівни
на тему: «Глобальний конституціоналізм:
теоретичні підходи та правові виклики до формування»,
подану на здобуття ступеня доктора юридичних наук
зі спеціальності 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право

Актуальність обраної теми

Сьогодні міжнародне, а за ним і українське законодавство змінює свою структуру, втрачаючи притаманні йому перманентні характеристики. Пов'язано це в першу чергу з активними глобалізаційними процесами (переважно економічними), що з одного боку суттєво змінює архітектуру права як національного так і міжнародного, а з іншого – в умовах гострих криз викриває крихкість міжнародного правопорядку, відображає їх низьку здатність до дії в умовах змін сталого порядку та потреб нормативного забезпечення швидких антикризових дій.

Достатньо гостро Україна відчула це у 2014 році в результаті анексії Криму та порушення принципів міжнародного права Російською Федерацією, гібридної війни на Сході України.

Продовженням даних процесів стало виявлення у Китаї і стрімке поширення коронавірусної інфекції у світі, що в тій чи іншій мірі вплинуло на всі країни світу, а боротьба з його поширенням, виявленням та лікуванням буде одним з пріоритетних завдань урядів більшості держав впродовж найближчого майбутнього. Безумовно, заходи що вживалися і будуть вживатися у різних країнах використовували правовий інструментарій, тобто втілювалися у відповідних актах, що часто виходили за межі їх традиційних

форм і механізмів прийняття, визначення предмету їх дії, тощо. Не оминули ці процеси і Україну, в якій, на нашу думку, наведене вище, впливатиме на розвиток правової системи України, її інститутів.

З огляду на зазначене, актуальності набувають шляхи вирішення проблем правового регулювання внутрішньодержавних відносин з урахуванням загальносвітових викликів, потреб сталого розвитку, глобалізаційних процесів, і, зокрема, засад формування глобального конституціоналізму, що безумовно впливатиме на розвиток міждержавного співробітництва та зовнішньополітичну стратегію нашої держави або ж навпаки – стримуватиме процес адаптації конституційно-правового регулювання суспільного ставлення України до нових глобалізаційних умов і викликів.

З метою означення і поступового вирішення зазначених питань впродовж останнього часу починають застосовуватися поняття, обговорюватися ідеї і концепції «сталого розвитку», «глобального суспільства», «глобального управління», в тому числі і «глобального конституціоналізму» тощо.

З огляду на зазначене, дослідження, присвячене питанням формування глобального конституціоналізму та його відповідності сучасним реаліям, феномену глобального конституціоналізму, теоретичних та прагматичних підходів до розуміння процесу конституційного забезпечення міждержавної інтеграції, розкриття концептуальних аспектів становлення глобального конституціоналізму, аналізу сучасного стану нормативно-правової регламентації глобального управління є вчасним та актуальним.

Відповідність дисертаційної роботи сучасним вимогам науки і практики

Дисертаційне дослідження виконано в рамках авторського науково-дослідного проекту «Теоретичні та практичні проблеми формування глобального конституціоналізму» за підтримки Інституту порівняльного

публічного та міжнародного права імені Макса Планка (м. Гейдельберг, Німеччина) (лист-підтвердження від 12 серпня 2015 року) та в рамках науково-дослідної роботи за комплексним науковим проектом «Державне управління та місцеве самоврядування» Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (згідно наказу №2-н від 14 лютого 2017 року «Про бюджетні НДР 2017 року» та наказу №3-н від 15 лютого 2018 року «Про бюджетні НДР 2018 року») у виконанні науково-дослідної роботи «Правове забезпечення реалізації економічних реформ (організаційно-правовий аспект)», номер державної реєстрації 0116U005140.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Робота Львової Є.О. характеризується комплексним, конституційно-правовим підходом до предмету дослідження. Структура роботи чітка та послідовна, наявна кореляція між поставленими завданнями, елементами новизни та висновками.

Чіткість та послідовність структури роботи, логічність співвідношення між поставленими завданнями, елементами новизни та висновками, підтверджується ґрунтовним аналізом літературних джерел, а також нормативних актів України та зарубіжних країн, що дає можливість осягнути системно питання, пов'язані з глобальним конституціоналізмом, теоретичними підходами та правовими викликами до його формування.

Деякі положення дисертації мають дискусійний характер, тож автор полемізує з іншими вченими, аргументуючи власну позицію. Водночас, запропонована автором дискусія не применшує значущості виконаної роботи, а навпаки, може виступити детермінантом подальших досліджень у цій царині.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, визначається й тим, що поряд із викладенням

теоретичного матеріалу та відповідних положень чинного законодавства, подаються актуальні проблеми ролі глобального конституціоналізму у становленні та вирішенні конституційної конфліктології, окремі питання уніфікації міжнародного регулювання певних сфер суспільних відносин як стандарту глобального конституціоналізму, ролі держави у його становленні.

У роботі матеріал викладено системно та послідовно. Дослідником опрацьовано широку та різноманітну джерельну базу. Список використаних джерел налічує 489 найменувань. Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження також забезпечено завдяки використанню відповідного методологічного підґрунтя дослідження, що було сформовано на засадах загального діалектичного, дескриптивного, історичного, функціонального і порівняльного методів, а також методів систематизації, моделювання, індукції та дедукції, які у свою чергу обумовили новизну та актуальність феномену глобального конституціоналізму і різноманітних підходів до його визначення, теоретичного значення та проблематики його науково-практичної парадигми.

Наведене свідчить про достатній рівень обізнаності дисертанта у питаннях що досліджуються, та забезпечує належний рівень обґрунтованості наданих висновків.

Постановка завдань, визначення об'єкта, предмета та мети наукового пошуку має чіткий та зрозумілий вигляд і повною мірою відповідає загальним вимогам. Завдання та мета наукової праці автором загалом досягнуті.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів та полягає, насамперед, у тому, що дисертаційна робота Львової Є.О. є одним з перших комплексних і системних досліджень, в контексті якого обґрунтовуються теоретичні положення щодо становлення та розвитку глобального конституціоналізму.

До результатів дослідження дисертації, які, на наш погляд, містять елементи новизни та сприяють вирішенню ряду теоретичних та практичних проблем, належать, зокрема, такі положення:

- зроблено порівняльний аналіз існуючих доктринальних підходів вітчизняних та закордонних дослідників до розвитку конституційного права в умовах глобалізації та визначення концептуальних аспектів глобального конституціоналізму, оскільки інтерпретація загальнотеоретичних ознак конституціоналізму на глобальний рівень сприяє інституціоналізації та становленню функціональних основ суб'єктно-об'єктного складу як нових галузей права (глобального конституційного і глобального адміністративного права);

- розглянуто глобальний конституціоналізм крізь призму принципів права та формалізовано проблеми співвідношення принципів глобального конституціоналізму. Зокрема, розкрито конституційні механізми реалізації принципів прозорості та державного суверенітету в забезпеченні національних правових систем під впливом глобалізації;

- запропоновано авторську класифікацію складових глобального конституціоналізму (об'єктна, нормативна та організаційна). Здійснивши аналіз основних функцій глобального конституціоналізму, визначено його критеріальні характеристики. Зокрема, визначено, що об'єктна складова характеристики глобального конституціоналізму проявляється в тому, що об'єктом глобальної конституційної діагностики виступають глобалізаційні процеси, в тому числі функціонування глобального управління. Нормативна складова характеристики глобального конституціоналізму міститься в легалізації міжнародного права. Організаційна складова глобального конституціоналізму міститься у відображенні в його ідеях демократичного способу устрою та розподілу влади, з подальшою інституціоналізацією у вигляді органів влади, в чому також проявляється установча функція глобального управління;

- визначено, що глобальний конституціоналізм має за мету вирішити сучасні глобальні політичні проблеми за допомогою конституційних принципів (захист прав людини, верховенство права, демократизм, розподіл влад тощо) і має в подальшому отримати підтримку інститутів громадянського суспільства.

Робота містить й інші позитивні висновки, відображені в дисертації.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації положення, висновки та пропозиції становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес в науково-дослідній сфері; правотворчій діяльності, у освітньому процесі.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих наукових працях

Основні теоретичні положення та висновки дисертації відображено в індивідуальній монографії, 25 статтях у наукових фахових виданнях з юридичних наук, зокрема у 16 виданнях, включених до міжнародних науково-метричних баз та у наукових виданнях іноземних держав, 20 тезах доповідей, повідомлень на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Їх аналіз дозволяє дійти висновку про належну повноту викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих наукових працях.

Оцінка змісту дисертації

Структура та обсяг дисертації обумовлені метою і предметом дослідження. Робота складається зі вступу, шести розділів, які об'єднують шістнадцять підрозділів (що вміщують два рисунки), висновків, списку використаних джерел (489 найменування). Загальний обсяг дисертації становить 407 сторінок.

Загалом, науковий пошук автор здійснює у трьох напрямках дослідження: 1) теоретико-концептуальні аспекти становлення та розвитку

глобального конституціоналізму; 2) глобальний конституціоналізм у сучасній конституційно-правовій доктрині; 3) стандарти глобального конституціоналізму та роль конституційної держави у його становленні. Кожен з даних напрямків відображається у відповідних розділах, які, в свою чергу, складаються з підрозділів.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність теми, визначено наукову проблему, розкрито її зв'язок з науковими програмами і планами, визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт, предмет і методи, окреслено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації результатів дослідження та кількості публікацій.

Так, у межах першого розділу «Концептуальні аспекти становлення глобального конституціоналізму», який складається з трьох підрозділів послідовно розкриваються теоретико-методологічні засади дослідження. Автор досліджує понятійні, елементні та функціональні характеристики Глобального конституціоналізму; ідейно-концептуальні та історико-правові засади глобального конституціоналізму; міжнародне конституційне право та глобальний конституціоналізм: проблеми співвідношення. В межах даного розділу автор доходить до висновку, що Глобальний Конституціоналізм сприймається як ідеологію; як міждисциплінарний підхід, що об'єднує світи правової та політичної наук; як підхід, у центрі якого лежить «переосмислення конституційного права з урахуванням перспективи появи глобальних громадян»; як юриспруденційна позиція; як парасолькова концепція; як сучасний політико-правовий проект; як галузь соціальних наук та права (с. 37-38 дисертації). Автор також наголошує, що особливої актуальності набуває в цьому контексті створення новітньої системи нормативно-правового забезпечення глобального управління, у якості якої виступає концепт глобального права. (с. 46 дисертації), а також стверджує, що результатом інтернаціоналізації конституційного права, а також процесів глобалізації та універсалізації права, стала реструктуризація міжнародного

публічного права, відокремлення галузі міжнародного конституційного права одночасно із появою концепції глобального конституціоналізму. Актуальність вирішення питань, пов'язаних із захистом прав і цінностей людини та громадянина, на глобальному та наднаціональному рівні окреслюють напрямок для розвитку національних правових систем у зазначеному напрямку (с. 75 дисертації).

Другий розділ «Реконструкція принципів міжнародного публічного та конституційного права з урахуванням ідей глобального конституціоналізму» присвячений питанням розвитку правових механізмів забезпечення та захисту прав і свобод людини в умовах глобалізації; місця принципу прозорості в забезпеченні національних правових систем під впливом глобалізації; конституційних механізмів реалізації державного суверенітету у світовому глобалізованому просторі.

Дослідження відповідних питань у межах другого Розділу дало змогу автору стверджувати, що принципи глобального конституціоналізму вміщують загальні принципи міжнародного права, а також принцип субсидіарності, принцип поділу суверенітетів, принцип поступової конституціоналізації, узгодження повноважень за принципом наділення компетенцій (англ. – *principle of conferral*, фр. – *principe d'attribution*, нім. – *prinzip der begrenzten einzelermächtigung*), принцип участі «глобальних громадян», а також ефективного захисту їх прав, у тому числі сюди можна додати принципи законності та принцип транспарентності (прозорості). (с. 116 дисертації).

Наголошується також на тому, що зростання чисельності зазначених глобальних проблем призвело до того, що держави почали передавати частину своїх повноважень з елементами державного суверенітету створюваним ними відповідним міжнародним організаціям. Це своєю чергою призвело до розширення сфер міжнародного співробітництва та визнання необхідності еквівалентного міжнародно-правового регулювання. З огляду на

це, все більше знаних вчених та видатних політичних діячів починають активно дискутувати з проблематики появи нової політико-правової ідеології, пов'язаної зі створенням нової Конституції для держав світу – глобального конституціоналізму (с. 128 дисертації).

У межах другого розділу автором характеризується ідея глобального конституціоналізму, яка вбачається як продуктивний підхід до сучасних міжнародних відносин для кращого розуміння принципів демократичного політичного порядку (с. 135 дисертації).

Дослідження, проведене дисертантом у межах другого Розділу дозволяє зробити автору висновок про те, що водночас, наднаціональне (інтеграційне) право та міжнародний правопорядок базуються на діяльності не тільки міжнародної, але й локальної влади, а також залежать від її легітимності та повноважень. Наприклад, з метою покращення ефективності нормотворчої діяльності ЄС національне прийняття рішень постійно має бути модифікованим, наближеним та адаптованим. (с. 130 дисертації).

Третій розділ «Значення концепту «глобальний конституціоналізм» у сучасній конституційно-правовій доктрині та його роль у світовому розвитку» розкривається у межах двох підрозділів – «Ефективність глобального конституціоналізму в контексті глобалізації права»; «Критика глобального конституціоналізму в юридичних наукових дослідженнях», що присвячені оцінці концепту глобальний конституціоналізм, його ролі для науки міжнародного та національного конституційного права шляхом вивчення зарубіжного досвіду країн, що сприйняли ідеї глобального конституціоналізму та знаходяться на шляху трансформації національної правової системи.

В межах третього розділу наголошується на тому, що глобалізація стала підґрунтям для нової системи правового впорядкування взаємовідносин держав світу, проте, з іншого боку, глобалізація стала каталізатором для виявлення неспроможності сучасних інституцій вирішувати глобальні

проблеми фінансово-економічного, екологічного та воєнно-політичного характеру. Крім того, зміни, що сталися на світовій арені у зв'язку з появою нових суб'єктів міжнародного права, актуалізували питання перебудови світового правопорядку та проблематику структурної і функціональної інституціоналізації світової спільноти в цілому (с. 145 дисертації).

Автором також стверджується, що глобалізація стала поштовхом для появи прав людини «четвертого покоління», а також так званих «соматичних прав» людини (від грец. *soma* – тіло) (право на смерть, право на зміну статі, права у сфері трансплантології, права ембріона, права сурогатної матері тощо), і здійснила значний вплив на закріплення в конституціях держав більш широкого переліку природних і позитивних прав. Прикладом може стати право на вільне користування мережею Інтернет (Конституція Естонії), право на гідний рівень життя, право на вільне пересування для країн Європейського Союзу тощо. (с. 146 дисертації).

Наголошується також на тому, що процес становлення глобального конституціоналізму ще далекий від завершення завдяки своїй багатоспрямованості та недосконалій назві (адже звертається більше уваги на «глобальний», ніж «конституціоналізм») (с. 160).

Дослідження, проведене дисертантом у межах третього Розділу дозволяє зробити автору висновок про те, що розвиток концепції глобального конституціоналізму є тісно пов'язаним із проблемою конституційної модернізації та появою не тільки глобального конституційного права, але й глобального адміністративного права (с. 167-168).

Четвертий розділ «Роль глобального конституціоналізму у становленні та вирішенні конституційної конфліктології» присвячений питанням дослідження співвідношення понять «глобальний конституціоналізм» та «конституційні конфлікти», включаючи два підрозділи - «вплив правової глобалізації на національний конституційний порядок: конституційні

конфлікти та можливі шляхи їх вирішення» та «вирішення конституційних конфліктних процесів як основа глобального конституціоналізму».

Проведений аналіз в межах четвертого розділу дали дисертанту підстави для висновку про те, що «Ідея глобального конституціоналізму стала одним зі значимих і позитивних здобутків глобалізації права, і хоча ця концепція ще не отримала свого закріплення в рамках якогось одного нормативно-правового акту міжнародного (універсального або регіонального) характеру, проте цей феномен уже знайшов суттєву доктринальну реакцію серед юристів-міжнародників, які визнають важливість конституціоналізації міжнародного правопорядку та становлення нового глобального конституційного права» (с. 186).

П'ятий розділ «Організаційно-правовий вимір уніфікації міжнародного регулювання у сфері міграційних процесів як стандарт глобального конституціоналізму» розкривається у межах трьох підрозділів – «глобальні, міжнародні та державні виміри міграції: проблеми міжнародного/національного правозастосування»; «ефект міжнародної міграції на соціетальну безпеку на регіональному та глобальному рівнях», «конституційний статус Глобального Громадянина: сутність, перспективи формування та становлення», що присвячені викликам до формування глобального конституціоналізму, що породжується (не)легальними та вимушеними міграційними процесами. Оскільки на національному рівні органи публічної влади фактично беруть на себе відповідальність за мігрантів, біженців та внутрішньо переміщених осіб, заходи соціетальної та соціальної безпеки на рівні міжнародного публічного управління, особливо за надзвичайних обставин, повинно ґрунтуватись на верховенстві права та повазі до прав осіб, що потребують державної допомоги.

Дослідження, проведене в межах п'ятого розділу дали автору підстави стверджувати, що на межі ХХІ ст. сучасна юридична наука в умовах глобальних викликів отримала нову стратегічну мету - формування таких

уніфікованих правових доктрин та організаційно-правових процедур, що стануть універсально корисними і для внутрішньодержавних систем, і для міжнародно-правової системи в цілому (с. 190).

Дисертантка також стверджує, що новітнє глобальне громадянське суспільство безсумнівно потребує акту конституційного характеру, оскільки конституціоналізм – це легітимна основа, що підтримує існування людства, і сама ідея суспільства є невід’ємною від права. Оскільки не існує суспільства без права, не існує права без суспільства - *Ubi societas, ibi jus*. (с. 226).

Шостий розділ «Роль конституційної держави України у становленні глобального конституціоналізму» містить три підрозділи, в яких глобальний конституціоналізм розглядається з практичної точки зору (на прикладі конституційно-правового забезпечення міжнародної правосуб’єктності України).

Проведений аналіз в межах шостого розділу дали дисертанту підстави для висновку про те, що глобальний конституціоналізм варто розглядати як концепцію, що має на меті встановити правила гри для держав світу в умовах глобалізації, що базуються на конституційних принципах і принципах міжнародного права, встановлюючи обмеження для світового порядку. Все це ще раз підтверджує роль глобального конституціоналізму як інструменту регулювання міжнародної спільноти через право. (с. 290).

Дисертанткою також стверджується, що у зв’язку із розширенням кола суспільних відносин, що підлягають міжнародно-правовому регулюванню, світова спільнота сьогодні потребує нової ідеології, яка б захищала її інтереси та передбачала наявність збалансованих зусиль усього цивілізованого світу та актуалізувала роль глобального управління провідними процесами. (с. 338).

Заслуговують на підтримку висновки до роботи, зроблені дисертантом. Розкриттю обраної у дослідженні проблематики сприяють також графічні зображення, запропоновані автором у розділах III та V.

Зауваження щодо змісту дисертації

Загалом можна зробити висновок, що дисертація Є.О. Львової відзначається достатнім науково-методологічним рівнем виконання, виваженістю й обґрунтованістю висновків.

Разом із тим, як і при дослідженні будь-якої складної та актуальної теоретико-методологічної та практичної проблеми, в зазначеній дисертації міститься низка спірних, неузгоджених і не достатньо обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям для наукової дискусії та напрямами для подальшої розробки даної проблеми. Зупинимося на них детальніше.

1. В різних частинах роботи дисертанткою глобальний конституціоналізм пропонується асоціювати з певними його явищами чи ознаками, зокрема, глобальний конституціоналізм як новітня революційна ідея (с. 73), як система ідей та поглядів, ідеологія (с. 82); як доктрина (с. 82), як мегатенденція сучасності, яка має міждисциплінарний характер (с. 138, 156 дисертації), як напрямок сучасної наукової думки (с. 153-154), як ідеальна доктрина світобудови світового суспільства (155), як напрямок наукової думки та політичну необхідність (с. 156).

Однак, на нашу думку, здійснюючи дослідження такої важливої та актуальної теми як «Глобальний конституціоналізм: теоретичні підходи та правові виклики до формування», автор (як вбачається із змісту дисертації) не аналізує ключове поняття для даного дослідження – поняття «глобального конституціоналізму», не наводить різноманітні теоретико-методологічні підходи до його визначення, не піддає їх критичному аналізу, не полемізує на цю тему, і, врешті не пропонує системне, комплексне авторське визначення даного поняття. На нашу думку, проведення відповідних пошуків у зазначеному напрямку і надання авторського визначення даному поняттю надало б роботі більш акцентованого вигляду.

2. У роботі неодноразово згадується поняття «концепція глобального конституціоналізму» (наприклад, сторінки 157, 165, 166, 186 тощо). Поряд з

цим у роботі автором не наводяться основні елементи цієї концепції, її базові постулати тощо. З огляду на зазначене, хотілося б почути позицію автора з цього питання.

3. У дисертації наявна певна диспропорція між її окремими структурними елементами. Так, наприклад, якщо розділ четвертий складає орієнтовно 17 сторінок, то розділ шостий 116.

4. У Розділі п'ятому дисертації мова йде про міжнародне регулювання у сфері міграційних процесів. Однак незрозумілим лишається чому саме це питання з-поміж інших проблемних питань міжнародного регулювання було обране і як саме дане питання допомагає розкрити проблематику глобального конституціоналізму.

5. У підрозділі 6.1. дисертантом пропонується виокремити авторські етапи становлення міжнародної правосуб'єктності України (с. 232-233). Однак у роботі та авторефераті не наводяться критерії такої класифікації, виокремлення відповідних етапів.

Аналогічне застереження стосується і викладеного на сторінці 342 дисертаційного дослідження твердження, що в історичній ретроспективі ідеологія Глобального Конституціоналізму формується впродовж наступних хронологічних етапів: перша декада – 1990–1999 роки; друга декада – 2000–2009 роки; третя декада – 2010 – по теперішній час. Однак критерії саме такої хронології у роботі не наводяться.

6. На сторінці 345 дисертації наголошується на переході від «глобального конституціоналізму до всесвітнього права (глобального громадянства)». З огляду на зазначене, виникає необхідність додаткового обґрунтування поняття «глобальне громадянство», адже якщо виходити з того, що громадянство є політико-правовим зв'язком певної особи (громадянина) з конкретною державою, виникає питання – з ким конкретно, з яким суб'єктом у «глобального громадянина» буде існувати такий зв'язок.

7. На сторінці 160 автор зазначає, що «процес становлення глобального

конституціоналізму ще далекий від завершення завдяки своїй багатоспрямованості та **недосконалій назві** (адже звертається більше уваги на «глобальний», ніж «конституціоналізм»))» З огляду на зазначене, виникає питання, яку ж саме назву пропонує дисертантка замість поняття «глобального конституціоналізму».

8. На сторінці 236 дисертації наголошується на тому, що «факт формування нової влади в результаті «революції гідності» поза межами процедур, зазначених в Конституції України, жодним чином не може вважатись посяганням на міжнародну правосуб'єктність Російської Федерації, не є порушенням міжнародних принципів та норм і, відповідно, вважається національним питанням України. Своєю чергою, незаконна анексія Криму Російською федерацією безумовно визнається міжнародним злочином, порушенням принципів міжнародного права, зокрема державного суверенітету України, та є грубим втручанням у внутрішні справи України».

Варто зазначити, що на нашу думку, питання формування вищих органів державної влади в Україні є питанням внутрішнім, способом вираження та реалізації державного і народного суверенітету. З огляду на зазначене, на нашу думку, ставити питання про те, що «формування нової влади» в Україні може чи не може вважатись посяганням на міжнародну правосуб'єктність іншої держави є некоректним та таким, що суперечить базовим постулатам як Конституції України, так і міжнародного права.

Крім того, стверджувати, що формування нової влади в результаті «революції гідності» відбулося поза межами процедур, не можна, адже дане питання як мінімум є дискусійним та таким, що не має під собою жодного юридично встановленого факту.

Проте, зазначені зауваження, побажання та пропозиції є певною мірою дискусійними і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Є.О. Львової.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення авторкою вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації, у випадку використання ідей, концепцій, розробок відомостей, дотримано вимоги норм законодавства України про авторське право.

Отже, тема дисертації є актуальною, сформульовані висновки та пропозиції, є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною і мають значення для теорії та практики конституційного права.

Таким чином, представлена дисертація Львової Єлизавети Олегівни є самостійною завершеною науковою працею, у якій отримані нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення завдання, що має значення для сучасної вітчизняної і зарубіжної науки, а також правозастосовної практики.

Співставлення текстів дисертації та автореферату Є.О. Львової свідчить, що їх основний зміст в основних положеннях в цілому є тотожним і не містить змістовних і текстових запозичень із інших наукових робіт за спорідненою тематикою.

У цілому рецензована дисертація є достовірним, актуальним, новим, ґрунтовним і концептуально цілісним дослідженням.

Таким чином, запропоноване дисертаційне дослідження Львової Є. О. «Глобальний конституціоналізм: теоретичні підходи та правові виклики до формування», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право є завершеною науковою кваліфікаційною працею, в якій знайшла вирішення комплексна наукова проблема, пов'язана з теоретичними підходами та правовими викликами до формування глобального конституціоналізму. Дисертація відповідає вимогам п. 12 Постанови Кабінету Міністрів від 24 липня 2013 р. № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор — Львова Єлизавета Олегівна заслуговує

на присудження їй наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

Радник Першого заступника Голови Верховної
Ради України, доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

 Янчук А.О.

Підпис	<i>Янчук А.О.</i>
підтверджую	<i>[Signature]</i>
Управління кадрів Апарату Верховної Ради України	
« 08 »	07 20 20 р